

Bogat Prešernov dan v Layerjevi hiši

Jutri vas v galerijskih prostorih in na terasi Layerjeve hiše čakajo izbrana likovna umetnost, glasba in poezija.

IGOR KAVČIČ

Kranj – Kot je v vsakoletni navadi, v Layerjevi hiši v novo sezono umetniških razstav in kulturnega dogajanja vstopajo na Prešernov dan. Ta bo jutri v znamenju likovne umetnosti, glasbe in poezije. Ob 10. uri bodo najprej na sporedu odprtja treh kritičnih in k premisleku spodbujajočih razstav mladih likovnih ustvarjalcev. V Galeriji Layerjeve hiše se umetnica Eva Lucija Kozak predstavlja z razstavo Slučajna odkritja, kjer navdihujoče barve na platnih opominjajo na (ne)razumevanje naših spoznanj, v Mergentalerjevi ulični galeriji se bo predstavil Domen Dimovski z razstavo Sledi organskega, ki nagovarja našo prihodnost, njen blišč in bedo, v Galeriji Mahlerca Alja Košar briše mejo med realnostjo in abstraktnim čez točko in linijo, ki segata iz okvirov njenih grafik, ki jih na ogled postavlja na razstavi Točkovi zapisi notranjega ritma. V Galeriji Stolpa Škrlovec se portugalska umetnica Inês Matos skozi vizualna dela ukvarja s temi od neuspeha, lastnega

vsakemu od nas, do družbenih pričakovanj. Naslov razstave je Amor Fati.

Uro zatem sledita predstavitvi dveh novih izdaj Layerjeve založbe, nove pesniške zbirke glasbenika, skladatelja, igralca in pesnika Andraža Poliča z naslovom Kirka na Jadranu, program bosta pospremila avtor zbirke in Primož Pirnat z uglasbeno poezijo, za finale pa se bomo prepustili koncertu skupine Hamlet Express. Ob tem napovedujemo tudi izid posebne izdaje kranjske revije za mladinsko subkulturo Scena, ki bo tokrat v celoti posvečena pesmim, ki so jih prejeli na javnem pozivu Layerjeve založbe decembra 2021 na temo Refleksije o osami. Poezijo pa, kot se za novo dobo spodobi, predstavljajo tudi na ulicah starega mestnega jedra. Med sprehodom po mestnih ulicah vas bo od 8. februarja dalje nagovoril poetični izraz pesnikov in pesnic. V Layerjevi hiši bo tudi literarna sekcija društva SubArt, ki bo imela na voljo najnovejša umetniška dela, ustvarjena na temo Prešerna – in ki jih boste lahko tudi odnesli domov.

Odgovor

V zvezi z odgovorom direktorja oziroma vodstva Prešernovega gledališča Kranj na javno pismo spoštovanega Aleša Bergerja »Kam je izginil avtor«, ki je bilo objavljeno v vašem časopisu, bi kot vpleteni rad razjasnil naslednje trditve vodstva Prešernovega gledališča.

Navedba vodstva PGK:
»Rudiju Šeligo in njegovi dramatik se bomo znova posvetili aprila, ko načrtujemo izid zbornika člankov simpozija, ki se je odvijal na lanskem Tednu slovenske drame, z naslovom Magično gledališče Rudija Šeliga; predstavitev bomo pospremili z uprizoritvami odlomkov iz njegovih dramskih del.«

Odgovor:
Realizacija omenjenega Simpozija o magičnem gledališču Rudija Šeliga je bila predvidena na predlog Fundacije Rudij Šeligo že pred obdobjem pandemije, simpozij je bil zaradi pandemičnih ukrepov realiziran lansko jesen; izdaja in predstavitev zbornika nista v nobeni povezavi z neuprizoritvijo igre Rudija Šeliga Kdor skak, tisti hlap, kot je to na nek način berljivo iz odgovora vodstva PGK, kot nekakšno kompenzacijsko zadoščenje.

Navedba vodstva PGK:
»Prav tako smo z dediči g. Šeliga že v pogovorih o uvrstitvi katere od njegovih dram v programe prihodnjih sezon.«

Odgovor:
Vsaj kar se tiče mene kot sodečiča in predsednika Fundacije Rudij Šeligo, lahko zatrdim, da ne potekajo nobeni pogovori o uvrstitvi gledaliških del Rudija Šeliga v spored PGK; kako bi le verjel v resnost namere o uprizoritvi, glede na sedanjo izkušnjo?

Upam, da s tem zapisom zaključujem dopisovanje v zvezi z neuprizoritvijo očetove gledališke igre Kdor skak, tisti hlap. Javnost je bila o dejanju obveščena. Zase bom obdržal mnenje o vzroku neuprizoritve igre, ki ga je vodstvo PGK navedlo in tudi tistih, ki jih ni. Škoda je bila že storjena in samo na kolektivu Prešernovega gledališča visi breme in odgovornost, kako in na kakšen način bodo to krivico in sramoto popravili. Ta dopis pošiljam tudi PGK z zahtevo, da s to vsebino seznanijo vse tiste, ki jim je bil poslan oziroma jim še bo poslan njihov odgovor na omenjeno pismo Aleša Bergerja.

ALEŠ ŠELIGO

Z ženskami pri Prešernu

V Prešernovi hiši se družimo z ženskami v Prešernovi poeziji, ki jih v multimedijki postavitvi z videom in glasbo predstavlja video umetnica in nagrajenska Prešernovega sklada Nataša Prosenc Stearns.

IGOR KAVČIČ

Kranj – V Prešernovi hiši so ob letošnjem slovenskem kulturnem prazniku pripravili prav posebno multimedijško razstavo, katere osrednji del ima značaj stalne, del v več prostorih galerije pa občasne postavitve. »V tej galeriji doslej še ni bilo na ogled razstave, ki bi bila celostno zasnovana multimedijško,« pove kustos Gašper Peternel iz Gorenjskega muzeja, ki je pred dobrim letom z izbrano ekipo soavtorjev uspešno prenovil stalno postavitev Prešernovega spominskega muzeja. Če postavitev takrat v nekaterih delih še ni bila dokončna, zdaj dobiva popolnejšo podobo z multimedijško intervencijo na steni nad muzejsko trgovino.

»K sodelovanju sem povabil priznano vizualno umetnico, leta 2001 tudi prejemnico nagrade Prešernovega sklada, Natašo Prosenc Stearns,« v želji po sodobnejšem pristopu pri po-

Prešernove poezije namreč prikaže skozi vizualno.

»Gre za občuten premik od razumskega analiziranja poezije do občutkov, ki jih ponuja vizualna likovna umetnost. To je še en korak v povezovanju k intimnemu občutenju poezije,« je prepričan Peternel. Če uveljavljena umetnica na področju videa pri osrednjem delu izhaja iz Krsta pri Savici in duhovnih razsežnosti boginje Žive, se pri drugih postavitvah, ki bodo v galeriji na ogled do 3. aprila, spogleduje še z nekaterimi drugimi ženskimi liki v Prešernovi poeziji, zlasti z lepo Vido in z njo problematiko preseljevanja. Lahko bi rekli, da gre na neki način za novo interpretacijo znanih Prešernovih pesmi.

Od žive k Mariji

Z video umetnico, avtorico razstave v Prešernovi hiši in galeriji Natašo Prosenc Stearns, pred vstopom v spominski muzej v prvem nad-

Krsta,« nadaljuje sogovornica in pri tem poudarja, da so slike v veliki meri abstrahirane. »Vedno znova vzamem posamezne dele iz kompleksne pesnitve in potem plastim. Vsaka podoba je torej platenje od dveh do petih različnih slik, pri čemer so eno figure, drugo pa podobe iz narave: od ognja, vode do zemlje, peska ... Začnem seveda z jezerom.«

Vsako naslednjo sliko uvede s citatom oziroma verzom iz Krsta pri Savici, ki najlepše povezuje pesnitev s projiciranim na veliko muzejsko steno. Njen proces dela je močno intuitiven, običajno zamisli sprva abstrahira in jih pozneje poveže v celoto in s tem približa – v tem primeru Prešernovi pesnitvi. V filmu se pojavi lik pridigarja, ki pokristjanjuje pogane ... Nataša Prosenc Stearns živi in deluje v ZDA v delu Los Angelesa, imenovanem Venice Beach. »Ko sem dobila povabilo za razstavo, sem bila v Ameriki, tako sem figure posnela

deloma tudi moja zgodba, saj sem odšla v tujino, čez morje, v ZDA. Gre tudi za moje lastno izkušnjo dveh domov in prelivanja različnih kultur in družbenih miljejev, v katerih se človek znajde. Predvsem me zanima, kako vse to vpliva na umetnost in na moje življenje.« Na drugi strani galerije je podoba pridigarja, v sosednji sobi pa avtorica predstavlja digitalne printe – kolaže. V kletnem prostoru vstopimo v ambient vode. »Sama podobo, ki se tu pojavlja, imenujem vodna nimfa, ki personificira vse ženske like v Prešernovi poeziji in idejo romantične poezije nasploh,« pove umetnica.

Posnetek se tokrat izjemno dobro staplja z ambientom obokane kleti in grobega kamnitega ostenja. Po njem se pretaka zelo razgibana vodna površina, vsake toliko časa se v posnetku pojavi figura, ki je bila posneta v bazenu na kontroliranem črnem ozadju in potem kot nova plast vključena v film.

Video umetnica Nataša Prosenc Stearns skupaj z ženskami v Prešernovi poeziji v ambientu svoje video instalacije

stavitvi v nadaljevanju poudarja Peternel. »Pri prenovi smo tudi sicer snovali nekoliko drugačno vizualno podajanje vsebin. Prej je bila na omenjeni steni napisana Zdravljica v več jezikih, kar je delovalo precej konservativno, zato smo z multimedijjo želeli izkoristiti potencial prostora in hkrati doseči poseben doživljajski akcent k stalni razstavi.« Če gre v spominskem muzeju predvsem za ponotranjen način doživljanja, pa se ob videu Prosenc Stearnsove enostavno prepustimo vtisu in z njim čustvom, ki v nas prebudijo umetniško razmišljanje. Avtorica nam sporočilnost

stropju spremljava 16-minutni video. »Inspiracija za film je bil Krst pri Savici, pri čemer sem se osredotočila na preobrazbo poganske boginje Žive, na katere mestu skozi zgodbo pokristjanjevanja na koncu vidimo podobo device Marije,« pojašnjuje umetnica in dodaja, da je film sestavljen iz dvanajstih slik. »V prvi se pojavlja boginja Živa s posodo v rokah, saj je simbol življenja, rodosti, ljubezni, prosperitete. V naslednji sliki vidimo Črtomirja, ki z zastavo odhaja v boj za pogansko vero, sledi Bogomila in začne se njuna ljubezenska zgodba, ki je ves čas v ozadju

tam, podobe pokrajini in narave pa so deloma že v moji video knjižnici, ki jo ustvarjam že več kot dvajset let, nekatere pa sem posnela na novo.« Močan naboj ob videu ima tudi glasba skladatelja Milka Lazarja, s katerim umetnica sodeluje že od vsega začetka svoje umetniške poti.

Ženske v romantični poeziji

Vseh video projekcij oziroma umetniških intervencij je poleg že opisane na tokratni razstavi še nekaj. V vhodnem galerijskem delu nas uvede z videom, ki je inspiriran z lepo Vido. »Njena zgodba je

»Krst pri Savici sem prav za namen teh postavitve po mnogih letih ponovno prebrala in mi je pomenil velik izziv. Pri tem me je spontano pritegnila boginja Živa, ki sem jo pri raziskovanju povezala in primerjala tudi z drugimi boginjami in božanstvi, ki se pojavljajo v zgodovini civilizacije,« svojo odločitev za umetniški pogled na ženske v Prešernovi poeziji opisuje avtorica razstave. Medtem v osrednjem videu sledi boj med Črtomirjem in Valjunom, v ozadju pa se odvija zgodba o pokristjanjevanju. Bogomila, zavezana boginji Živi, se odtlej obrača k Mariji.